

Henryk Bogacki

"Fehlbar? : eine Bilanz", wyd. Hans Küng, Zürich-Einsiedeln-Köln 1973 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 44/2, 197-198

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE

Fehlbar? Eine Bilanz, wyd. Hans Küng, Zürich-Einsiedeln-Köln 1973, Benziger Verlag, s. 525.

Podjęcie przez Hansa Künga zagadnienia nieomyślności stało się początkiem ogólnościowej dyskusji teologicznej, największej w teologii katolickiej po II Soborze Watykańskim¹. Wśród niezliczonych publikacji pierwsze miejsce zajmuje dzieło zbiorowe, redagowane przez K. Rahnnera, zawierające odpowiedź przeciwników poglądów Künga². Zebrane tu wypowiedzi krytyczne wskazują na niejasności teologiczne jakie nadal obarczają pojęcie nieomyślnych rozstrzygnięć, zwłaszcza papieskich. Omawiane natomiast dzieło zbiorowe, choć w podtytule sygnalizuje podsumowanie dyskusji, w rzeczywistości prezentuje opinie sympatyków poglądów Künga na temat nieomyślności. Funkcję swoistego bilansu, chociaż pochodzącego od inicjatora debaty, stanowi dopiero obszerny elaborat Künga pt. *Eine Bilanz der Unfehlbarkeitsdebatte* (s. 307—493).

Dzieło zbiorowe zawiera wypowiedzi autorów katolickich. Jedynym wyjątkiem jest krótki artykuł Waltera von Löwenicha, który ma prezentować stanowisko teologa ewangelickiego. W istocie — poza zwięzłym streszczeniem stanowiska Künga — autor tylko stawia pytanie, czy katolicyzm zdoła wydobyc się ku prawdziwej katolicyzacji z zacieśnienia, jakie stwarza prawne ujmowanie nauczania kościelnego (s. 15—18).

W tym samym dziale (*Zur Kontroverse*, s. 13—101) najbardziej bezkrytycznie opowiada się za tezami Künga znany z radykalizmu Hubertus Halbfas, atakując i odsądzając od wszelkiej wartości wspomniane wyżej dzieło zbiorowe na temat nieomyślności wydane przez K. Rahnnera (s. 69—73). Natomiast znacznie bardziej pojednawczo, uwzględniając złożoność problemu zabierają głos na temat toczonej dyskusji Walter Kasper (s. 74—89) i Magnus Löhrer (s. 90—101). Obaj starają się wskazać na istotne problemy wysunięte przez Künga, ważne niezależnie od radykalizmu w ich ujęciu. Mimo niewystarczalności rozwiązań Künga, stwierdzają doniosłość postawionych kwestii, które wymagają poważnego potraktowania.

Drugi dział książki zbiera wypowiedzi na temat problematyki biblijnej

¹ Hans Küng, *Unfehlbar? Eine Anfrage*, Zürich-Einsiedeln-Köln 1970. Por. H. Bogacki, *Problem nieomyślności rozstrzygnięć nauczycielskich Kościoła*, *Collectanea Theologica* 42(1972) z. 2, 71—84.

² *Zum Problem Unfehlbarkeit. Antworten auf die Anfrage von Hans Küng*, wyd. Karl Rahnner, Freiburg-Basel-Wien 1971. Por. *Collectanea Theologica* 42(1972) z. 2, 191—192.

i historycznej poruszanej przez K ü n g a (*Zur biblischen und historischen Problematik*, s. 103—160). Annie Jaubert zajmuje się językiem Nowego Testamentu (s. 105—113), a Dorothy Irvin — kwestią błędu i prawdy w Piśmie św. (s. 114—120). Brian Tierney omawia początki nauki o nieomylności papieskiej (s. 121—145), natomiast Claude Langlois — rozwój idei nieomylności w XIX wieku (s. 146—160). Dwa ostatnie artykuły jeszcze raz przypominają, jak niebezpieczne i ryzykowne jest formułowanie ogólnikowych argumentów „historycznych” na poparcie tez dogmatycznych.

W dziale trzecim dominuje problematyka „społeczna” (*Zur gesellschaftlichen Problematik*, s. 161—202). Raymund Schwager analizuje funkcję prawdy w społeczności kościelnej (s. 163—183). Josef Nolte rozpatruje społeczne tło nauki o nieomylności (s. 184—195). Socjologiczne rozważania na temat mechanizmów wytwarzających zgodne przeświadczenia w społeczeństwie i aplikację do nieomylności podaje Andrew M. Greeley (s. 196—202).

Dział czwarty poświęcony jest problematyce teologicznej debaty o nieomylności (*Zur theologischen Problematik*, s. 203—304). Anton Antweiler analizuje oświadczenie episkopatu NRF w sprawie książki K ü n g a (s. 205—216). Hans-Eduard Hengstenberg podejmuje zagadnienie nieomylnych zdań nauczycielskich zamierzając udowodnić, że rezygnacja z ich stosowania ma podkreślić funkcję Kościoła jako ostoi prawdy (s. 217—231). Hermann Häring zajmuje się możliwością weryfikacji zdań wyrażających wiarę (s. 232—248). Otto Hermann Pesch bada ciekawe zagadnienie związków między kościelnymi sformułowaniami nauczycielskimi a osobistym aktem wiary (s. 249—279). Franz Böckle rozważa istnienie nieomylnych norm moralnych (s. 280—304).

Treścią działu piątego jest wspomniany wyżej bilans debaty nad nieomylnością pióra Hansa K ü n g a. Autor podaje genezę książki *Unfehlbar?* oraz zastanawia się nad trafnością podanej przez nią interpretacji oficjalnej nauki o nieomylności. Następnie zwraca uwagę na rozgłos przez nią wywołany, podkreśla osiągniętą zgodność, a także nie tak ujawnionych przy tej okazji różnic. Wreszcie rozpatruje możliwość osiągnięcia porozumienia w przyszłości. Dział ten zamyka odpowiedź K ü n g a na zarzuty natury historycznej i systematycznej.

Podziwiać trzeba wybitny talent pisarski K ü n g a, który sprawia, że w jego ujęciu nawet trudne kwestie są łatwo zrozumiałe podczas gdy tekstów innych teologów piszących na ten temat w tym samym języku często nie można w ogóle zrozumieć. Choć K ü n g wyjaśnia punkty swych poprzednich wywodów opacznie pojmwane, jednakże podtrzymuje w całości swe stanowisko zajęte w książce *Unfehlbar?*. Podkreśla, że nikt z teologów uczestniczących w debacie nie przedstawił dotąd przekonującego dowodu na istnienie zdań „gwarantowanie” nieomylnych (*garantiert unfehlbare Sätze*). Nie kwestionuje przez to występowania prawdziwych zdań na temat wiary, ale neguje, by ich prawdziwość można zakładać na podstawie określonych instancji czy aktów — zdania te należy „sprawdzać” (por. 373—403). Według jego przeświadczenia ewolucja teologii i życia Kościoła zmierzać będzie w kierunku też wyrażonych w *Unfehlbar?* — rezygnacja z nieomylnych zdań w wykładzie wiary, a oparcie się na podstawowej niezawodności (*Indefektibilität*) Kościoła mimo omylności jego nauczania.

Książkę zamyka dział dokumentacji, w którym szczególnie ciekawe są zapytania skierowane dnia 12.VII.1971 r. przez Kongregację Nauki Wiary do H. K ü n g a na temat jego książki *Unfehlbar?* oraz obszerna odpowiedź autora z dnia 24.I.1972 r. (s. 495—524).

Dzieło stanowi pozycję niezbędną dla orientacji w aktualnym stanie debaty na temat nieomylności.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa